

ימים אחדים, וגם ה"קומיסאר" בכבודו ובעצמו נודעו ממקרה התאונה ושחרר אותו ליום כיפור ולעוד כמה ימים...

ומעשה ביהודי אחד דומה לו, העונד במפעל כל ימות השנה — ושבתות ומעדים בכלל — ונפשו חשקה שלא לחלל את יום-הקדוש לפחות, להיות עם יהודים בצוותא ולשפוך שיחו. מה עשה? האכיל את עצמו במדה גדושה המיט "לקסאטיב", מלוא-הפה, עד שתקפו של שול חריף מאד, והעניק לו הרופא איי-שור-מחלה ושחרור מן העבודה, כדי שיוכלו עמיתיו מבגרי-רית לשאתו ב-חשאי אל בית הכנסת לתפילת "כל-נדרים"...

ועוד מעשה באשה אחת ממוצא יהודי, שאין לה כל שיהושיג עם יהודים ולא שמץ של מושג בערכי יהדות, אך בפ"רס יום הכפורים היה לבה מפרסר ר כולה להסת בכוסף אחד: לבקר בבית הכנסת יום אחד בשנה לפחות, ביום המיוחד מכל השנה. האשה אף היא משובצת במערך הפועלי של רוסיה, ממלאת תפקיד חיוני שאין להשתחרר ממנו בלי סיבה. אסור לה להיעדר מן העבודה ולו יום אחד בלבד. הלכה אשה זו בתיעי לחודש תשרי אל רופא-שיי-ניים להתאוננה בפניו על כאבים גורי-אים, הצביעה על שן פלוגית במקד ה-יסורים וסיפרה לו בלהות שלא היו ולא נבראו, והרופא ברוב חמלתו עקר מפייה את השן ה"מכאביה" וחניכה התנפחו. הגיעו יסורים-שלא-מת (ו...של אהבה!) והפציינטית קבלה שחרור ליום-יומיים מן העבודה. והיתה ריבה זו מהלכת ב-משך כל יום הכיפורים מסביב לבנין בית הכנסת הגדול במוסקבה ובוכה, שכן היה הבית מלא עד אפס מקום ולא יכ-לה להכנס פנימה, וכה הלכה סחור-סחור במשך כל שעות היום מבלי ש-תדע אפילו כיצד מתפללים ביום זה. הלכה הלוך ובוכה, עשפמיה הוילו דמעה באין הפוגות...

ביקור-פתע של קצין גכח

בבית הכנסת

מעשה גוררת מעשיה, ועוד מעשה. כל סיפור מסוג זה איננו זקוק לפירוש נוסף, כי הלא הוא מדבר בעדו. אפיוור דות מימות החגים, לצידם של מעשים מכל ימות השנה. אי אפשר שלא להור-דעו עד עומק הנפש, כשהנג מאוין ל-מעללי גבורתם של יהודים למחצה ול-שליש, התקועים בשתי רגליהם בבוע הקומנונים הכפרני, בשביל להכניס את ידיהם בבריתו של אברהם אבינו.

המוכרי-לשעבר של הקהלה העברית במוסקבה, בשמו נמסר סיפור מזימן זה. — יצאתי בוקר אחד מביתי הסמוך לבית הכנסת העירוני הגדול, כדי לפתוח את פשרדי הקהלה, אך בלכתי עצרני איש-

צבא במדי קצין סובייטי ושאלני במפ-תיע: היכן בית הכנסת, והאם עודנו פתוח עכשיו? ברגע הראשון הייתי ב-טוח, שבדאי נרקמת סביבי איוו עלילה וטומנים לי כאן מלכודת, היססתי לכן וגמגמתי בתשובתי, אולם הקצין שינה את שפת-דיבורו ופנה אלי ביידיש ת-קיפה: "אל תהסס ואמור נא לי מיד, היכן... והאם... כי אצה לי שעת".

נסיתי להניאו מן הביקור בבית-הכנ-סת ושאלתי: אם יהודי אתה והיום חל "יאר-צייט" של הוריד, ורצונך לומר "ק-דיש" לעילוי נשמתם, הלא לשוא טר-חתך, כי אין עתה בנמצא "מנין" בבית הכנסת.

אבל הקצין איבד כבר את סבלנותו וסח לי את כל סודו בנשימה אחת: אמר נם יהודי אנכי, אבל הפעם אינני דואג לנשמות המתים, כי אם ליהודי חי ר-קיים, הוא ילדי הפעוט שמלאו לו היום 30 יום והוא בכור לאמו, וכבר מלתי ביום השמיני כדת, אך עו חפצי לפדותו אצל כהן בו בימם שחל החיוב לפדותו, ולמטרה זו הבאתי אתי את התינוק ב-אירון מן הקצה השני של רוסיה, הברי-נות? —

ובכן, הייתי כולי נדהם ונרעש מעצם הסיפור, עד ששכחתי היכן אני שרוי והחלתי לרוץ ברחובות מוסקבה לאסוף כהן ולהשלים את "המנין"...

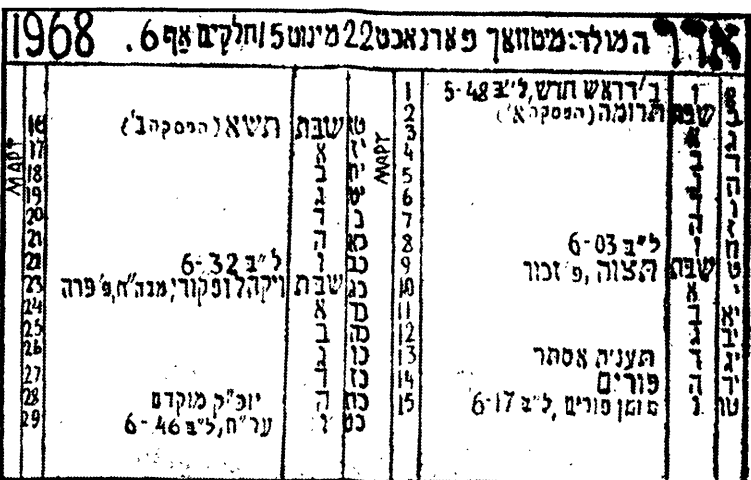
לוח עברי חדש שצויר בכתב-יד השלטונות הגבוהים של מוסקבה, מצהירים על "חופש הפולחן לבני-יהדות היהודית", ולמעשה אינם נותנים אפילו להדפיס לוח כפי שצריך.

ריו ברבים: "מי לה' אלי". הוא הודיע, שהגו מוכן למול כל ילד יהודי שהוא באין פחד ורתיעה, כי זקן הוא ואף אם ימיתוהו בשל-חטאו אין לו הרבה מה להפסיד...

המהלך הזקן וקצין המשטרה

בעיר הגבול

אמר הזקן וכן עשה. מקרוב ומרחוק באו אליו בחשאי יהודים רבים עם עול-ליהם, שימול אותם כדת, והוא מתמסר למלאכת הקודש מתוך הקרבה וללא שום בקשת גמול. ידע ר' זלמן שבכך מסכן הוא את חייו שלו, אך עשה מה שעשה מתוך הכרה מלאה והתכונן בדעה צלולה למסור את נפשו על קידוש השם. יום אחד הופיע בביתו "נאצי-אלניק" (קצין-משטרה) עטור מדים וחמוש בנשק, ש-ביקש לשוחח עם בעל-הבית ביחידות. הבין ר' זלמן שהוא עומד כבר לפני הסוף, כי ברדאי בא הלה להיפרע ממנו

בשם השלטונות... אבל למולו לא ניהש נכונה: ה"נאצי-אלניק" גילה באזניו את הסוד, שאין הוא אלא אלה המשרת ב-צבא האדום, ונשוי הוא לבת ישראל כשרה, ועכשיו שגולד להם בן עז רצר! נם להכניסו בברית, לא פחות ולא יותר! לא האמין ר' זלמן למשמע אזניו והיה סבור שהלה מבקש למשכו ברשת וטומן לו מלכודת, אך הקצין המשיך לדבר ב-נחת והציע לר' זלמן את חכנית הפעור לה: לא יתכן שיבוא יהודי לבקר במ-

אישי-שיחי החסיד הטריסקאי מוסיף מצדו על מעשה שהיה: — בעיירה ברודייב הסמוכה לאניפור-לי, עירו של הרבי ר' זושא, חי עד לפני שנים מעטות יהודי בשם "ר' זלמן ליכטציהער", שעבר את גיל השבעים, והיה מהל מומחה. כיון שיצאה הגזרה הנושנה ברוסיה לאסור על היהודים את ברית-המילה ורבים מן המזהלים ה-קודמים אספו את ידיהם ממלאכת הקר-דש, מפני מורא המלכות, קם הוא והכ-

עונו סתם-יככה, הדבר יתגסק בשניהם. אלא שעל ר' זלמן להשליך את נפשו מנגד, להעמיד פני נודד המשרך רגליו ליד תחנת הגבול הקרובה שבה משרת הקצין שאין לו "ספורט" וכך ליטול ידיהם של אנשי המשמר, שיעצרהו ו-יביאתו אל ה"נאצי-אלניק" העומד לפניו, שהוא בדרך-כלל אחראי להעברת הפוש-עים שנתפסו אל בית-הכלא המחויי ב-מכונית משוריינת — וכה תיסלל בפניו הדרך להביא את ר' זלמן אל מעונו... לא ידע ר' זלמן להחליט בנפשו אם אמת בפי ה"נאצי-אלניק" החמוש, או ש-אינו אלא משה בו ומבקש להטמין לו פח-יוקשים. לבסוף החליט: כיון שקיי-בלתי עלי להתעסק במצוה זו לשם-שמים ואפילו במחיר חיי, עלי להסתכן גם ה-פעם — והיה מהו מיד השיב ל"נאצי-אל-ניק" שהוא מסכים להצעתו ומיד יצא לדרך, אחרי שלקח אתו את נרתיק ט-ליטו ותפיליו. הוא יצא את העיירה ר-פסע לחומו, כביכול, לעבר קר הגבול, כאן עצרו אותו הזקנים העומדים על המשמר ושאלתו למחור-הפצו. ר' זלמן ליכטציהער העמיד פני תם והשיב להם שפניו היו מועדות בכיוון הפרך וכנראה טעה בדרכו. אבל הסברו לא נראה ב-עיניהם הם ככלו את ידיו באזיקים, ר-העלתו על מכונית תאשיבו לידי מספר חיילים מכזרנים ששמרו עליו, כעל פו-שע פלילי... וכך הסיעו אותו עד לתחנת המשטרה המחויית. כאן קיבל את פני-הם ה"נאצי-אלניק" שהאזין לרטי המק-רה בסבר-פנים חמור הודיע להם ש-הוא יחקור בעצמו את היהודי המסוכן הזה שניסה להבריח את הגבול...

מכאן הלך הכל למישרין. ה"נאצי-אל-ניק" העמיס את ר' זלמן על גבי מכונית תו המשוריינת והסיעו ישר ל...ביתו. הם הגיעו עוד לפני שקיעת החמה ור' זלמן, אשר הוסיף לפקפק ב"שרותו" של ה-"קצין הרוסי" עד הרגע האחרון, מצא לשמחת לבו את אשתו מספלת בילדם הרך, הנועד להיכנס בבריתו של אברהם אבינו. הוא ביצע את מלאכתו בזריזות וביעילות, הכל עבר בשלום, מארחיו ה-ציעו לו שישאר במעונם ללינת-לילה, וכן עשה, ובבוקר הסיעו ה"נאצי-אלניק" בחזרה אל מעונו אשר בעיירה ברוי-דיב, הסמוכה לאניפולי, עירו של הרבי ר' זושא מחולל הנפלאות...

כאלה וכאלה הם הסיפורים שבפי יר-צאי רוסיה אשר אתנו, בארץ ישראל, על מסירות נפשם של אחיהם גבורי ה-רות, הכלואים מעבר למסך הברזל. ולמען האמת נדרש להוסיף, שלא על כל הסיפורים ולא על כל מעללי-הגבורה של מקדשי-שם שמים באפילת רוסיה ה-סובייטית ניתן לכתוב ואפילו בלי קבי-עת שמות ובלו רמו על המקומות. כי הדברים המשלמים מתרחשים הלאה ועי-גם הבוערת של המהרסים בולשת, בול-שת...